

KOMPETENSBESKRIVNING

**FÖR LEGITIMERAD SJUKSKÖTERSKA
MED SPECIALISTSJUKSKÖTERSKEEXAMEN
INRIKTNING MOT OPERATIONSSJUKVÅRD**

INNEHÅLL

2	Förord
3	Syfte
3	Bakgrund
4	Kompetensområde för Specialistsjuksköterska inom operationssjukvård
5	Arbetsprocess
5	Arbetsgrupp; Kvalitetsrådet i Riksföreningen för operationssjukvård
6	Kompetensbeskrivning
6	Perioperativ omvårdnad och medicinsk vetenskap
7	Säkerhet och kvalitet
7	Vårdmiljö
7	Forskning, utveckling och utbildning
8	Ledarskap
8	Samverkan i den perioperativa vårdkedjan
8	Samverkan på operationsavdelning
8	Samverkan i team på operationssalen
9	Operationssjuksköterskeyrkets framtidsvision
10	Litteraturlista

FÖRORD

Kompetensbeskrivning för specialistsjuksköterska inom operationssjukvård fanns tidigare beskriven i Socialstyrelsens Allmänna råd, Kompetensbeskrivningar för sjuksköterskor och barnmorskor 1995:5.

Skriften åsidosattes då den nya specialistsjuksköterskeexamen infördes i högskoleförordningen enligt högskoleförordningen 1993:100 med ändring införd till och med SFS 2001:212.

De allmänna råden i 1995:5 upphörde helt i mars år 2009 då Socialstyrelsens föreskrifter om upphävande av vissa föreskrifter och allmänna råd med mera med anknytning till hälso- och sjukvård SOSFS: 2008:35 kom att gälla.

Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska publicerades år 2005 av Socialstyrelsen och utgör basen för kompetensbeskrivningen för specialistsjuksköterska inom operationssjukvård.

Specialistsjuksköterskeexamen infördes 2001 i Examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100). Inriktning mot operationssjukvård är en av de elva inriktningarna omfattande 60 högskolepoäng. Examensordningen reviderades år 2007.

Legitimerad sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen inriktning mot operationssjukvård leder idag till en skyddad yrkesbeteckning.

SYFTE

Syftet med kompetensbeskrivningen för specialistsjuksköterska inom operationssjukvård är att beskriva operationssjuksköterskans yrkesroll och professionella kompetens i det perioperativa omvårdnadsarbetet. Kompetensbeskrivningen för operationssjuksköterskan ska:

- Bidra till att patienter och närstående får en god och säker perioperativ omvårdnad
- Tydliggöra och synliggöra operationssjuksköterskans unika yrkeskunnande och kompetens för blivande samt yrkesverksamma specialister
- Synliggöra operationssjuksköterskans ansvar för omvårdnadsutveckling
- Utgöra en vägledning för landets lärosäten i utformning, planering och genomförande av utbildning
- Utgöra ett stöd för arbetsgivare som ansvarar för att säkerställa den kompetens som behövs för en god och säker vård.

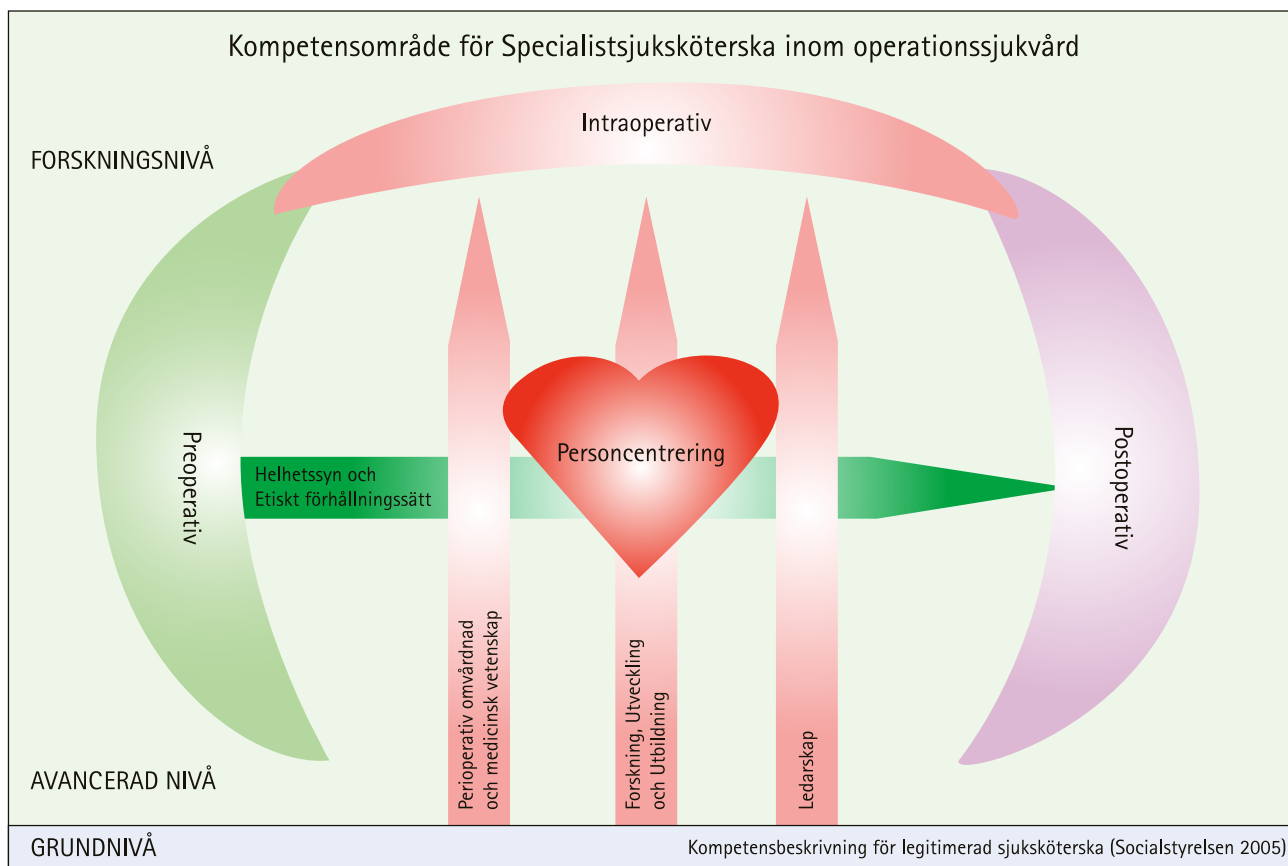
BAKGRUND

Allt sedan sjuksköterskeutbildningens tillkomst på 1850-talet har utbildning till sjuksköterska med specialisering mot operation funnits som en del av utbildningen eller en fristående del med ett varierat innehåll och längd.

Operationssjuksköterskan ansvarar för patientens omvårdnad före, under och efter det kirurgiska ingreppet eller undersökningen. Detta kräver specifika kunskaper inom perioperativ omvårdnad.

En säker och trygg perioperativ vård kräver operationssjuksköterskor med kunskap om ansvars- och kvalitetssystem, evidens, beprövad erfarenhet och best praxis. Den perioperativa vården måste vara personcentrerad där operationssjuksköterskan ansvar innebär att skapa en relation med patienten och ibland närstående som utgår ifrån patientens upplevelser och erfarenheter i samband med det kirurgiska ingreppet. Arbetet på operationsavdelningen sker i team och kvaliteten på utförandet är starkt kopplat till tillvaratagandet av teamets olika kompetenser och förmåga till samverkan. Operationssjuksköterskan bidrar till vårdens resultat genom specifika kunskaper i perioperativ omvårdnad.

Den perioperativa vården stöds av informations- och kommunikationssystem vilket kräver en hög kompetens inom informations- kommunikationsteknologin för operationssjuksköterskor. Operationssjuksköterskor måste kunna tillämpa metoder för förbättringsarbete, driva kvalitets- och forskningsarbete samt implementera nya forskningsresultat.

Figur 1 *Kompetensområden för specialistsjuksköterskan inom operationssjukvård*

I den perioperativa originalmodellen (Tollerud et al., 1985) beskrivs hur perioperativ omvårdnad genomförs i tre faser, pre- intra- och postoperativt (figur 1). I de olika faserna arbetar specialistsjuksköterskan inom operationssjukvård enligt omvårdnadsprocessen där datainsamling och planering sker i den preoperativa fasen, genomförandet intraoperativt och utvärderingen postoperativt.

Figur 1 visar nivåer i utbildning där grundnivå utgör den nivå som alla sjuksköterskor innehar som en bas. Denna beskrivning utgår från de vetenskapliga forskningsfält som

är centrala för specialistsjuksköterskor med inriktning mot operationssjukvård.

Specialistutbildningen är enligt examensordningen på avancerad nivå och ger en yrkesexamen med skyddad yrkesbeteckning. Med examen som specialistsjuksköterska med inriktning mot operationssjukvård kan kompetensen fördjupas inom specifika områden som kräver ytterligare utbildning och erfarenhet. Studier kan leda fram till Magisterexamen, Masterexamen, Licentiatexamen och Doktorsexamen. En specialistsjuksköterska inom operationssjukvård måste ha en beredskap för ett livslångt lärande och kännedom om det egna behovet av att söka nya kunskaper, samt samhällets påverkan på den perioperativa vårdens utveckling.

ARBETSPROCESSEN

Riksföreningen för operationssjukvård utsåg år 2008 ett kvalitetsråd med uppdrag att bland annat utforma en kompetensbeskrivning för Specialist-sjuksköterska inom Operationssjukvård.

Arbetet med kompetensbeskrivningen har utförts av kvalitetsrådet i samarbete med, Riksföreningen för operationssjukvård styrelse och Svensk sjuksköterskeförening. Möten har skett genom fysiska möten samt telefonmöten. Arbetsgruppen har även konsulterat specialistsjuksköterskor inom operationssjukvård som stöd för sitt arbete.

ARBETSGRUPP

Kvalitetsrådet i Riksföreningen för operations-sjukvård

Ing-Marie Bundesen, specialistsjuksköterska operation, Fil Mag., universitetsadjunkt, Högskolan Halmstad

Ulla Caesar, specialistsjuksköterska operation, Fil Mag., universitetsadjunkt, Göteborgs Universitet

Rose-Marie Gabrielson, specialistsjuksköterska operation, Fil Mag., universitetsadjunkt, Karolinska Institutet

Monica Kelvered, specialistsjuksköterska operation, Masterexamen, universitetsadjunkt, Göteborg Universitet

Till arbetsgruppen har följande personer konsulterats

Marie-Louise Hedström, specialistsjuksköterska operation, Södra Älvsborgs Sjukhus; Borås, sakkunnig i operationssjukvård

Birgitta Wedahl, sakkunnig i utbildnings- och vårdutvecklingsfrågor, Svensk sjuksköterskeförening

Annlouise Wennberg, specialistsjuksköterska operation, hygienansvarig sjuksköterska Ersta Sjukhus, Stockholm, sakkunnig i operationssjukvård

Birgitta Åkesdotter Gustafsson, specialistsjuksköterska operation, Fil Mag. Pedagogik, Med Dr universitetslektor, Karolinska Institutet, lektor operation, Karolinska Universitets-sjukhuset Huddinge

KOMPETENSBESKRIVNING

PERIOPERATIV OMVÅRDNAD OCH MEDICINSK VETENSKAP

Legitimerad sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen inriktning mot operations- sjukvård ska ha kompetens att enligt gällande kvalitetssystem ansvara för en god och patientsäker perioperativ omvårdnad genom att:

- Säkerställa perioperativ omvårdnad i patientens vårdkedja genom att använda omvårdnadsprocessen
- Kommunicera, informera och undervisa patienter, närstående, medarbetare, studenter och andra samt ge stöd och vägledning för att möjliggöra delaktighet
- Tillsammans med operationsteamet ansvara för att bevara patientens värdighet, integritet och autonomi
- Utifrån ett genus- och mångfaldsperspektiv stödja patienter som inte själva uttrycker informationsbehov eller som har speciellt uttalade informationsbehov
- Säkerställa patientens identitet, sidomarkering och ingreppets art
- Tillsammans med operationsteamet ansvara för säker positionering av patienten vid olika kirurgiska ingrepp
- Förebygga uppkomsten av vårdrelaterade skador och komplikationer i enlighet med evidensbaserad vård
- Självständigt ansvara för att hygieniska och aseptiska principer tillgodoses så att det kirurgiska ingreppet kan genomföras på ett betryggande sätt samt ansvara för att förebygga och begränsa smitta och smittspridning
- Självständigt ansvara för att systematiskt planera och organisera arbetet i samband med patientens kirurgiska ingrepp
- Instrumentera och assistera vid kirurgiska ingrepp med ett evidensbaserat förhållningssätt
- Ansvara för utförandet av kvalitativa och kvantitativa kontroller före, under och efter kirurgiska ingrepp för att förhindra att material oavsiktligt kvarlämnas
- Ansvara för att vävnadsprov omhändertas
- I dialog motivera och stödja patienten till egenvård i samband med ett kirurgiskt ingrepp

Säkerhet och kvalitet

Legitimerad sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen inriktning mot operationssjukvård ska ha kompetens att enligt gällande kvalitetssystem ansvara för en god och patientsäker perioperativ omvårdnad genom att:

- Hantera och ansvara för medicintekniska produkter
- Ansvara för instrumentvård och steriliseringsprocesser
- Använda informations- och kommunikationsteknologi som stöd i det perioperativa omvårdnadsarbetet
- Agera adekvat i händelse av icke professionellt yrkesutövande hos medarbetare
- Utforma risk- och händelseanalyser, så att vården bedrivs i enlighet med evidensbaserad vård.

Vårdmiljö

Legitimerad sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen inriktning mot operationssjukvård ska ha kompetens att enligt gällande kvalitetssystem ansvara för en god och patientsäker perioperativ omvårdnad genom att:

- Värna om estetiska aspekter i den perioperativa vårdmiljön, för patienter och närstående
- Medverka till att utveckla en vårdmiljö som präglas av miljömedvetenhet
- Uppmärksamma arbetsrelaterade risker och aktivt förebygga dessa såsom stick- och skärskador, medicinska gaser, strålskydd, diatermi, laser, kirurgisk rök, avfallshantering, kemiska, medicintekniska och elektroniska produkter.

FORSKNING, UTVECKLING OCH UTBILDNING

Legitimerad sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen inriktning mot operationssjukvård ska ha kompetens att enligt gällande kvalitetssystem ansvara för en god och patientsäker perioperativ omvårdnad genom att:

- Kritiskt reflektera över och analysera den perioperativa omvårdnadens rutiner och metoder samt utöva evidensbaserad vård
- Självständigt och/eller i samverkan med andra planera, leda, utveckla, implementera och utvärdera forsknings- och förbättringsarbeten samt aktuella riktlinjer
- Handleda studenter och medarbetare i kliniskt utvecklingsarbete
- Bidra till en god lärandemiljö för studenter och medarbetare
- Undervisa, handleda och delta i bedömning av studenter på grund och avancerad nivå i samverkan med lärosäten
- Introducera och stödja nyanställda specialistsjuksköterskor.

LEDARSKAP

Legitimerad sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen inriktning mot operationssjukvård ska ha kompetens att enligt gällande kvalitetssystem ansvara för en god och patientsäker perioperativ omvårdnad genom att:

Samverkan i den perioperativa vårdkedjan

- Planera, konsultera, informera och samverka med de aktörer som samarbetar kring patientens perioperativa förlopp
- Initiera och genomföra adekvat informationsöverföring för att uppnå kontinuitet, kvalitet, patientsäkerhet och effektivitet i samband med patientens kirurgiska ingrepp.

Samverkan på operationsavdelning

- Prioritera arbetet utifrån patienters och närståendes behov och medarbetarnas kompetens
- Tillvarata medarbetarnas synpunkter och förslag för att utveckla, förbättra och främja ett gott arbetsklimat
- Skapa gynnsamma förutsättningar för forsknings- och utvecklingsarbete.

Samverkan i team på operationssalen

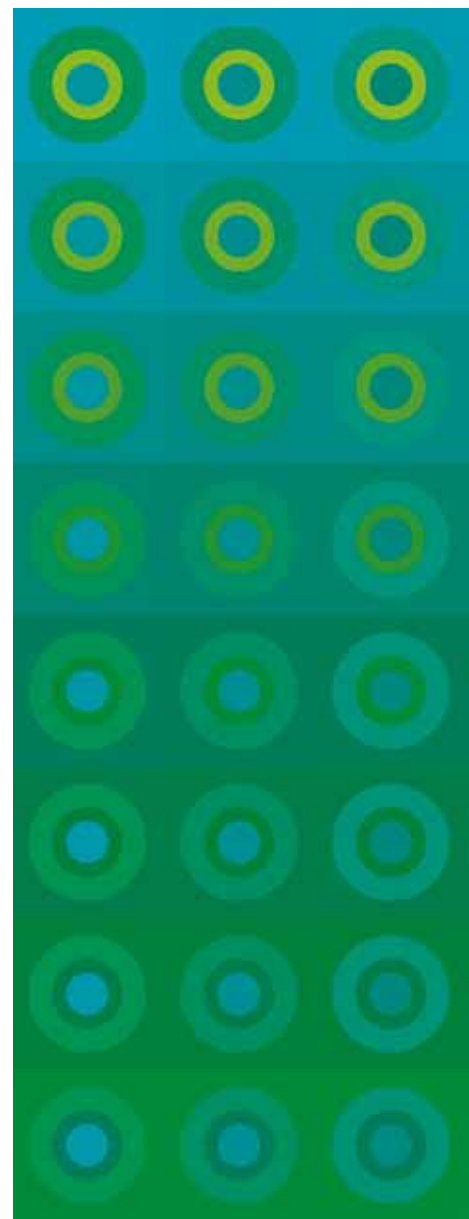
- Kommunicera, med patienten och operationsteamets medlemmar, på ett respektfullt sätt för att värna integriteten
- Använda WHO:s checklista
- Fatta beslut i samråd med operationsteamet
- Inneha handlingsberedskap för att vid akuta och/eller stressade situationer leda och/eller medverka i operationsteamet genom ett lösningsfokuserat förhållningssätt.

OPERATIONSSJUKSKÖTERSANS FRAMTIDSVISON

Vårdprioriteringar och framtidens samhälls- och hälsoekonomi kommer att vara avgörande faktorer för hur den perioperativa utveckling kommer att se ut. Nya och förändrade operationstekniker och metoder samt medicinskt tekniska hjälpmedel är ytterligare faktorer som påverkar utvecklingen, men även kampen mellan människan och mikroorganismerna påverkar utvecklingen med en allt ökad resistensutveckling. Vårdformerna kommer att förändras på ett sätt som ställer högre krav på individen och dennes förmåga till egenvård. Detta kommer innebära att patienter i den perioperativa vården är i behov av anpassad och lättillgänglig undervisning och information kring sitt kirurgiska ingrepp.

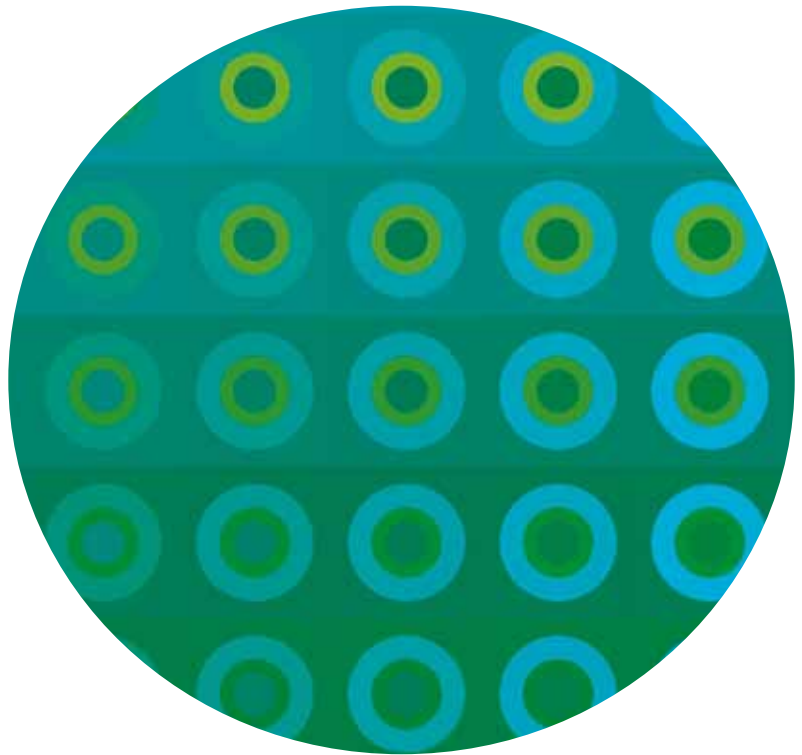
Dessa nya mer avancerade krav innebär att operationssjuksköterskan även i fortsättningen kontinuerligt måste utveckla sin kompetens samt förmåga att samverka i nya konstellationer av team. Hälso – och sjukvården är i behov av operationssjuksköterskor med kompetens för att påverka utvecklingen av informations- och kommunikationsstöd för omvårdnad, forskning och patientutbildning. Den avancerade vården behöver operationssjuksköterskor med både yrkesexamen och en generell examen på avancerad nivå som ger förutsättningar att bedriva en utveckling som vilar på evidens och därmed skapar en säker vård.

I framtidens sjukvård har den legitimerade sjuksköterskan med specialistsjuksköterskeexamen inriktning mot operationssjukvård en självklar plats genom sin unika kompetens som ingen annan medarbetare kan ersätta.

LITTERATURLISTA

- Davis, J.E. (1978). The Perioperative Role in House of delegates. *AORN Journal*, 27(6), 1154-1177.
- Erichsen Andersson, A., Bergh, I., Karlsson, J. & Nilsson K. (2010). Patients' experiences of acquiring a deep surgical site infection: An interview study. *American Journal of Infection Control*, 8(9), 711-717.
- Falk-Brynhildsen, K. & Nilsson, U. (2009). *European Journal of Cardiovascular Nursing*, 8(1), 105-111.
- Gustafsson, B.Å. (2008). *Att genomleva den perioperativa perioden vid akut och planerad ortopedisk kirurgi*. (akad.avh.). Karolinska Institutet, Sektionen för omvårdnad vid Institutionen för Neurobiologi, vårdvetenskap och samhälle och Institutionen för Klinisk forskning och utbildning, Södersjukhuset, Stockholm.
- Gustafsson, B.Å., Heikkilä, K., Ekman, S-L. & Ponzer, S. (2010). In the hands of formal carers: Older patient's experiences of care across the perioperative period for joint replacement surgery. *International Journal of Orthopaedic and Trauma nursing*, 14(1), 96-108.
- Phillips, N. (2007). *Berry & Kohn's Operating Room Technique*. St. Louis: Mosby Elsevier Health Science.
- Rothrock, J.C. (2010). *Alexander's Care of the Patient in Surgery*. (14th ed.). St. Louis: Mosby Elsevier Health Science.
- Rudolfsson, G. (2010). The common world – A model of the Perioperative Dialog, Its Ethos, and Characteristic Structural Caring Principles. *International Journal for Human Caring*, 14(1), 27-35.
- Socialstyrelsen. (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2006). *Att förebygga vårdrelaterade infektioner. Ett kunskapsunderlag*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Svensk sjuksköterskeförening [SSF]. (2007). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.
- Svensk sjuksköterskeförening [SSF]. (2007). *Omvårdaren*. (särtryck) Stockholm: Socialstyrelsen.
- Svensk sjuksköterskeförening [SSF]. (2010). *Svensk sjuksköterskeförenings Strategi för Utbildningsfrågor*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.
- Swenne, C.L. (2006). *Wound infection following coronary artery bypass graft surgery: risk factors and the experiences of patients*. (akad.avh.). Uppsala : Acta Universitatis Upsaliensis.
- Tollerud, L., Botsford, J., Hogland, M.A., Price, J.L., Sawyer, M. & Bradley, J.M. (1985). A Model for Perioperative Nursing Practice *AORN Journal*, 4(4), 188 –196.
- World Health Organisation [WHO]. (2009). *Patient safety, Safe Surgery Saves Lives*. Geneva: World Health Organization. Hämtad den 2010-04-19 från: <http://www.who.int/patientsafety/safesurgery/en/>
- Quality and Safety Education for Nurses [QSEN]. (2010). *Competency Definitions and Knowledge, Skills and Attitudes (KSAs)*. Hämtad den 2010-02-15 från: http://www.qsen.org/ksas_graduate.php
- Östlinder, G., Norberg, A., Pilhammar-Andersson, E. & Öhlén, J. (2006). *Erfarenhetsbaserad kunskap: Vad är det och hur värderar vi den?* Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

KOMPETENSBEKRIVNING FÖR LEGITIMERAD SJKSKÖTERSKA MED SPECIALISTSJKSKÖTERSKEEXAMEN INRIKTNING MOT OPERATIONSSJUKVÅRD

Riksföreningen
för operationssjukvård
www.seorna.com

Svensk sjuksköterskeförening
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tfn: 08-412 24 00
Fax: 08-412 24 24
e-post: ssf@swenurse.se
Hemsida: www.swenurse.se